

PANORAMATR
ODAK

ŞUBAT'25

ODAK

PANORAMATR için hazırlanan tematik kamuoyu araştırmalarını ihtiva eder. ODAK'taki bilgiler, veriler, analizler ve gorseller izin alınmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, yayılamaz, yayınlanamaz, kopyalanamaz, değiştirilemez, kullanılamaz ve yazılı, gorsel ve dijital ortamlarda paylaşılamaz.

Burada yer alan hiçbir veri, bilgi ve yorum yatırım danışmanlığı veya tavsiyesi kapsamında değildir. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler genel anlamda bilgi vermeyi amağlamakta olup, herhangi bir yatırım aracının alım-satım önerisi ya da getiri vaadi olarak yorumlanmamalıdır.

Bu kamuoyu araştırması, PANORAMATR'nin Ocak 2025 raporu için 9-16 Ocak 2025 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın örnek büyüklüğü 2093'tür. Örneklem hata payı (margin of error), %95 güven düzeyinde -tasarım etkisi (design effect) de dikkate alınarak- %3,2 olarak hesaplanmıştır.

Katılımcılar, tüm illerden rassal olarak seğilmiş ve cep telefonlarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarının Türkiye evrenine genellenebilirliğini sağlamak için 18 yaş ve üstü nüfusa ilişkin TÜİK verileri (NUTS I. Düzey bölge nüfusu, yaş, cinsiyet ve eğitim) ile Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından yayınlanan 14 Mayıs 2023 Genel Seçim resmî sonuçları kullanılarak ağırlıklandırma yapılmıştır.

PANORAMATR

+90 (312) 235 66 36 | info@panoramatr.com | panoramatr.com

DEMOKRASİ VE GÜVENLİK

KÜRESEL DİNAMİKLER IŞIĞINDA DEMOKRASİ VE GÜVENLİK
DEMOKRASİNİN SEÇİMLERE ENDEKSLENMESİ VE HAKLARIN AŞINMASI
TÜRKİYE BAĞLAMINDA GÜVENLİK VE DEMOKRASİ
GÜVENLİK VE DEMOKRASİ GERİLİMİNDEN SİYASETE BAKMAK
DEMOKRASİ PUANI
DEMOKRASİ NE KADAR ÖNEMLİ?
DEMOKRASİ VE ULUSAL GÜVENLİK
EN BÜYÜK GÜVENLİK TEHDİDİ
GÖÇ VE SINIR GÜVENLİĞİ
GÜVENLİK ENDİŞELERİ OY İLİŞKİSİ
İÇ GÜVENLİK
TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKA YÖNELİMİ
YABANCI GÜÇLERİN MÜDAHALESİ
TÜRKİYE İÇİN ÖNCELİKLİ TEHDİT

PANORAMATR olarak her ay kamuoyunda tartışılan veya ilgi çeken bir konuyu, derinlemesine analiz ediyoruz.

Ekim ayında **Siyasi Yabancılaşma**, Kasım ayında **Kürt Meselesi**, Aralık ayında ise **Türkiye'nin 2024 Duygusu** başlıklarını odağımıza almıştık.

2025'in bu ilk raporunda, Özyeğin Üniversitesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Evren Balta** ile birlikte demokrasi ile güvenlik arasındaki ilişkiye dair tartışmaları Türkiye bağlamında ele alıyoruz. Akademik literatürde ve toplumsal alanda yoğun biçimde tartışılan bu iki kavram, günümüz Türkiye'sinde yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik dönüşümlerin de merkezinde bulunmaktadır.

Demokrasi ve Güvenlik başlıklı bu ayki ODAK aracılığıyla, demokrasi ile güvenlik arasındaki ilişkiyi Türkiye özelinde somut verilerle incelemeyi, güvenlik ve demokrasiye dair algıların politik süreçlere ve seçmen davranışlarına nasıl yansıdığını anlamayı ve bu konuda siyasi bir tartışma zemini oluşturmayı amaçlıyoruz.

Aşağıda göreceğiniz gibi, araştırma bulguları, güvenlik politikalarının seçmen tercihleri üzerinde belirleyici bir etki yarattığını, demokrasiye ve demokratik kurumlara duyulan güvenin farklı siyasi gruplar arasında derin bir kutuplaşmayı tetiklediğini ortaya koymaktadır. Veriler katılımcıların büyük bir kısmının demokrasiyi önemli gördüğünü ancak demokratik işleyişe dair olumlu bir değerlendirme yapmadığını göstermektedir.

Sonuçlar hem demokratikleşme sürecinin güçlendirilmesi hem de güvenlik politikalarının toplumsal meşruiyet kazanması için önemli bir yol haritası sunmaktadır.

Küresel Dinamikler Işığında Demokrasi ve Güvenlik

11 Eylül 2001 terör saldırıları, küresel güvenlik paradigmasını radikal bir şekilde değiştirmiş ve demokrasi ile güvenlik arasındaki ilişkiye dair yeni bir dönemi başlatmıştır. Bu olay, tehditlerin henüz gerçekleşmeden engellenmesi gerektiğini savunan "önleyici güvenlik" anlayışını küresel güvenlik politikalarının merkezine yerleştirmiştir. ABD'nin öncülüğünde başlatılan terörle mücadele doktrinleri, yalnızca uluslararası alanda değil, birçok ülkede iç güvenlik politikalarını da yeniden şekillendirmiştir. Bu durum, bireysel hak ve özgürlüklerin güvenlik adına sınırlandırılmasını meşrulaştırmış ve demokratik sistemlerde bile devletin yetkilerinin genişlemesine yol açmıştır.^[1]

Bu güvenlik odaklı yaklaşım, 2015 yılında zirveye ulaşan göç kriziyle birleşerek Batı demokrasilerini daha büyük bir sınamayla karşı karşıya bırakmıştır. Orta Doğu'daki çatışmalar ve ekonomik istikrarsızlık nedeniyle Avrupa'ya yönelen göç dalgası, güvenlik ile insan hakları arasındaki dengeyi yeniden tartışmaya açmıştır. Güvenlik odaklı söylemler, popülist ve aşırı sağcı hareketlerin güçlenmesine zemin hazırlarken, uluslararası demokratik normlar ve insan hakları ilkeleri büyük ölçüde aşınmıştır.^[2]

Donald Trump'ın 2016'da ilk kez ve 2024 ikinci kez ABD Başkanı seçilmesi, demokrasi ve güvenlik arasındaki gerilimin küresel bir boyut kazandığını göstermiştir. Trump, seçim kampanyalarında göçmen karşıtı söylemleri, milliyetçiliği ve "Önce Amerika" (America First) politikalarını ön plana çıkararak, geleneksel demokratik değerleri sarsan bir söylem geliştirmiştir. Benzer şekilde, İtalya'da Giorgia Meloni liderliğindeki İtalya'nın Kardeşleri (Fdi), Hollanda'da Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi (PVV), İsveç'te Jimmie Åkesson liderliğindeki İsveç Demokratları (SD), İspanya'da Santiago Abascal liderliğindeki Vox Partisi ve Almanya'da

Tino Chrupalla ile Alice Weidel'in eş liderlik ettiği Almanya için Alternatif (AfD) gibi partiler demokrasi ve güvenlik dengesinin demokrasi aleyhine bozulduğu otoriter eğilimleri temsil etmektedirler.^[3]

Aşırı sağ ve popülist liderler, demokrasi ve güvenlik gerilimini genellikle güvenlik lehine bir öncelik sıralamasıyla ele alır. Bu liderler, güvenliği sağlamak için demokratik normların ve özgürlüklerin belirli ölçüde kısıtlanmasının gerekebileceğini savunurlar. Göçmenlik, suç, terörizm ve kültürel değişim gibi konuları güvenlik tehditleri olarak çerçeveleyerek, otoriter eğilimlere meşruiyet kazandırmaya çalışırlar. Halkın güvenliğini sağlamanın "halkın iradesini korumak" adına bir gereklilik olduğunu iddia ederek, sivil haklar, medya özgürlüğü ve yargı bağımsızlığı gibi temel demokratik değerleri zayıflatmayı haklı göstermeye çalışırlar. Bu yaklaşım, kısa vadeli güvenlik kaygıları üzerinden destek toplarken, uzun vadede demokratik sistemlerin temelini zedelemekte, gözetim politikalarının ve bireysel özgürlüklerin sınırlandırılmasının meşru hale gelmesine katkı sağlamaktadır.

Bunların yanısıra teknolojinin hızlı ilerlemesi, özellikle gözetim araçlarının yaygınlaşması ve dijitalleşmenin yarattığı yeni tehditler, bireylerin mahremiyetine ilişkin endişeleri artırırken, devletlerin güvenlik politikalarına daha fazla yatırım yapmasını teşvik etmiştir. Sosyal medya ise hem bilgi akışını hızlandırmış hem de yanlış bilgilerin ve kutuplaştırıcı içeriklerin yayılmasını kolaylaştırarak toplumsal güvensizliği büyütmüştür. İklim krizi ve salgınlar, küresel ölçekte insanların yaşamlarını doğrudan tehdit eden krizler olarak güvenlik politikalarının yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Bunun yanında, bölgesel çatışmalar, küresel istikrarsızlığı artırarak devletlerin daha otoriter ve güvenlik temelli politikalar benimsemelerine zemin hazırlamıştır. Tüm bu gelişmeler, bireylerin güvenlik kaygılarını önceliklendiren bir yönetim anlayışını daha fazla benimsemelerine neden olmuş, demokratik hak ve özgürlüklerin ikinci plana itilmesini kolaylaştırmıştır.

Demokrasinin Seçimlere Endekslenmesi ve Hakların Aşınması

Son yıllarda "illiberal demokrasi" (liberal olmayan demokrasi) olarak tanımlayabileceğimiz demokrasinin giderek seçimlere indirgenmesi olgusu güç kazanmıştır.^[4] Liberal demokrasi, yalnızca seçimlerin değil, aynı zamanda bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasını, hukukun üstünlüğünü ve demokratik kontrol mekanizmalarını da içerirken; illiberal demokrasilerde seçimler yapılmakta, ancak özgürlükler ve demokratik normlar ciddi şekilde aşındırılmaktadır.

Demokratik gerileme (democratic backsliding) olarak adlandırılan bu süreç, Freedom House gibi kuruluşlar tarafından yayınlanan raporlarda net bir şekilde ortaya konmuştur. 2000'li yılların başlarında "üçüncü demokratik dalga" ile dünya çapında yükselen demokrasi, son yıllarda yerini dünya genelinde özgürlüklerin gerilediğini ve demokratik normların zayıfladığı bir döneme bırakmıştır.

Dünya genelinde seçimler yaygınlaşırken, özgürlükler azalmaktadır.^[5] Bu bağlamda, seçimler düzenli olarak yapılmasına rağmen, hukukun üstünlüğünün aşındığı, yargı bağımsızlığının zayıfladığı ve ifade özgürlüğünün kısıtlandığı bir süreç yaşanmaktadır. Seçimlere indirgenmiş demokrasilerde, yönetimler düzenli seçimlerle halkın onayını alırken, diğer yandan demokratik kontrol mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Yargı bağımsızlığının ortadan kaldırılması, muhalefetin baskılanması, medya özgürlüğünün kısıtlanması ve sivil toplum kuruluşlarının etkisizleştirilmesi, bu tür rejimlerin temel özellikleridir. Steven Levitsky ve Daniel Ziblatt, demokratik rejimlerin çöküşünün artık darbelerle değil, seçimle gelen liderler tarafından içeriden gerçekleştiğini vurgulamaktadır.^[6] Demokratik normlara saygının azalması, liderlerin iktidarı pekiştirmesi ve kurumların işlevsizleştirilmesi, bu sürecin temel unsurlarıdır.^[7]

Bu bağlamda, seçimlere indirgenmiş demokrasi anlayışı, hak ve özgürlüklerin korunması için yeterli bir mekanizma sağlamamaktadır. Aksine, seçimler demokratik bir "maskeye" dönüşmekte, otoriter liderler seçimleri kazanarak meşruiyet sağlamak ve demokratik değerleri aşındırmaya devam etmektedir. Bu eğilim, güvenliğin hak ve özgürlüklerden daha öncelikli hale geldiği bir anlayışla birleşmektedir. Seçimlerin ana meşruiyet kaynağı olması durumuna ek olarak, popülist ve aşırı sağ yaklaşımlar, demokrasiyi sadece çoğunluğun iradesiyle özdeşleştiren yaklaşımları savunmaktadır. Bu durum, azınlık haklarının ve bireysel özgürlüklerin korunmasını arka plana iterek demokrasi krizinin derinleşmesine yol açmaktadır.

Demokrasiyi yalnızca seçimlerden ibaret gören çoğunlukçu demokrasi yaklaşımları ile hak ve özgürlüklerin korunmasını merkeze alan anlayışlar arasındaki fark ise giderek derinleşmektedir. Bu iki yaklaşım arasındaki gerilim, siyasal kutuplaşmanın hem bir nedeni hem de bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukçu demokrasi anlayışını benimseyenler, seçimleri mutlak bir meşruiyet aracı olarak görerek, çoğunluğun iradesini sınırsız bir şekilde uygulama eğilimindedir. Bu durum, azınlık haklarını ve bireysel özgürlükleri savunan kesimler tarafından otoriterleşme eğilimi olarak algılanmakta ve tepkiyle karşılanmaktadır. Öte yandan, hak ve özgürlük merkezli demokrasi anlayışını savunanlar, güçlü kurumlar, hukukun üstünlüğü ve insan hakları temelinde bir denge arayışındadır. Ancak bu yaklaşım, çoğunlukçu anlayışı benimseyenler tarafından halkın iradesine karşı bir engel veya elitist bir tutum olarak yorumlanmaktadır. Bu farklı algılar, toplumda derin bir kutuplaşmayı beslemekte, uzlaşma ve diyalogu zorlaştırmaktadır.

Türkiye Bağlamında Güvenlik ve Demokrasi

Türkiye'nin demokrasi tarihinde güvenlik kaygıları her zaman ön planda olmuş ve demokratik hak ve özgürlüklerin gelişimini sınırlandıran bir çerçeve sunmuştur. Bu durum hem tarihsel koşullardan hem de güncel dinamiklerden beslenmiştir. Özellikle devletin varlığını tehdit ettiği düşünülen bölünme korkusu, bu güvenlik kaygılarının merkezinde yer almıştır. Tarihsel olarak Osmanlı'nın son döneminde yaşanan toprak kayıpları ve Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde sınırların korunmasına yönelik endişeler, toplumsal hafızada derin izler bırakmıştır. Bu korkular, modern Türkiye'de ontolojik güvenlik kaygılarını beslemiş ve devletin güvenlik söylemini sürekli olarak yeniden üretmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, "dış düşman" anlatısı gerek iç siyasi krizlerde gerekse bölgesel istikrarsızlık durumlarında sık sık kullanılmış, bölünme tehdidiyle ilişkilendirilerek güvenlik eksenli politikaların halk nezdinde meşrulaştırılmasına hizmet etmiştir.^[8]

Güvenlik kaygıları yalnızca söylemsel düzeyde değil, siyasal ve anayasal düzeyde de etkili olmuştur. Türkiye'nin siyasal tarihi, darbelerle şekillenen anayasal düzenlerle örülüdür. Özellikle 1980 askeri darbesi sonrası oluşturulan anayasa, güvenlik kaygılarını merkeze almış ve demokratik normların geri plana itilmesine neden olmuştur. Bu anayasal yapı, devletin güvenlik odaklı politikalarını kurumsallaştırmış, bireysel özgürlükler ve demokratik haklar üzerinde sınırlayıcı bir etkide bulunmuştur.^[9] Bu bağlamda güvenlik, sadece bir devlet refleksi olmaktan çıkıp, demokratikleşme çabalarını sistematik olarak engelleyen toplumsal bir refleks haline gelmiştir.

Bu durum, Kürt meselesi ve terörle mücadele bağlamında somut bir şekilde gözlemlenmektedir. Terörle mücadele gerekçesiyle sık sık olağanüstü hâl (OHAL) uygulamalarına başvurulmuş ve bireysel haklar büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Güvenlik odaklı bu yaklaşım, Kürt meselesinin demokratik yöntemlerle çözümüne engel olmuş, demokratikleşme çabalarını zayıflatmıştır.^[10] Kürt meselesi gibi uzun süreli sorunlarda, güvenlik kaygılarının baskın olması, toplumun demokratikleşmeye olan inancını da zedelemiştir. Ayrıca bu konu her tür demokratik muhalefeti engellemek için de araçsallaştırılmıştır.

Demokrasinin sınırlandırılmasına katkıda bulunan bir diğer önemli dinamik ise siyasal kültür ve kurumsallaşma eksikliğidir. Türkiye’de siyasal partiler, güçlü liderler etrafında şekillenmiş ve kurumsallaşma düzeyleri zayıf kalmıştır.^[11] Bu durum, partilerin ideolojik tutarlılığını zayıflatmış, demokratik temsil mekanizmalarının etkinliğini sınırlamıştır. Lider merkezli parti yapısı, demokrasiyi katılımcılıktan çok seçim sonuçlarına dayalı bir anlayışa indirgemıştır. Bu durum, sadece demokratik değerlerin erozyonuna değil, aynı zamanda siyasal kutuplaşmanın derinleşmesine de yol açmıştır.

Son olarak siyasal kutuplaşma, Türkiye’de güvenlik eksenli demokrasi anlayışından güçlenen ve sonra dönüp onu pekiştiren bir diğer önemli unsur olarak öne çıkmaktadır.^[12] Toplumda "biz ve onlar" ayrımını güçlendiren bu kutuplaşma, siyasal uzlaşmayı zorlaştırmış, demokratik normların daha da gerilemesine yol açmıştır. Kutuplaşma, güvenlik politikalarının meşruiyetini artırırken, otoriter eğilimlerin güçlenmesine olanak sağlamış, demokrasinin yalnızca seçimlere indirgenmiş bir yapıya dönüşmesine katkıda bulunmuştur. Tüm bu süreçler, Türkiye’nin demokratikleşme potansiyelini sınırlandırmış, demokratik hak ve özgürlüklerin geri planda kalmasına neden olmuştur.

Güvenlik ve Demokrasi Geriliminden Siyasete Bakmak

Bu araştırmada, güvenlik ve demokrasiye dair algıların politik süreçler ve seçmen davranışlarına nasıl yansıdığını anlamayı hedefledik. Araştırma bulguları, güvenlik politikalarının seçmen tercihleri üzerinde belirleyici bir etki yarattığını, demokrasiye ve demokratik kurumlara duyulan güvenin farklı siyasi gruplar arasında derin bir kutuplaşmayı tetiklediğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar hem demokratikleşme sürecinin güçlendirilmesi hem de güvenlik politikalarının toplumsal meşruiyet kazanması için önemli bir yol haritası sunmaktadır.

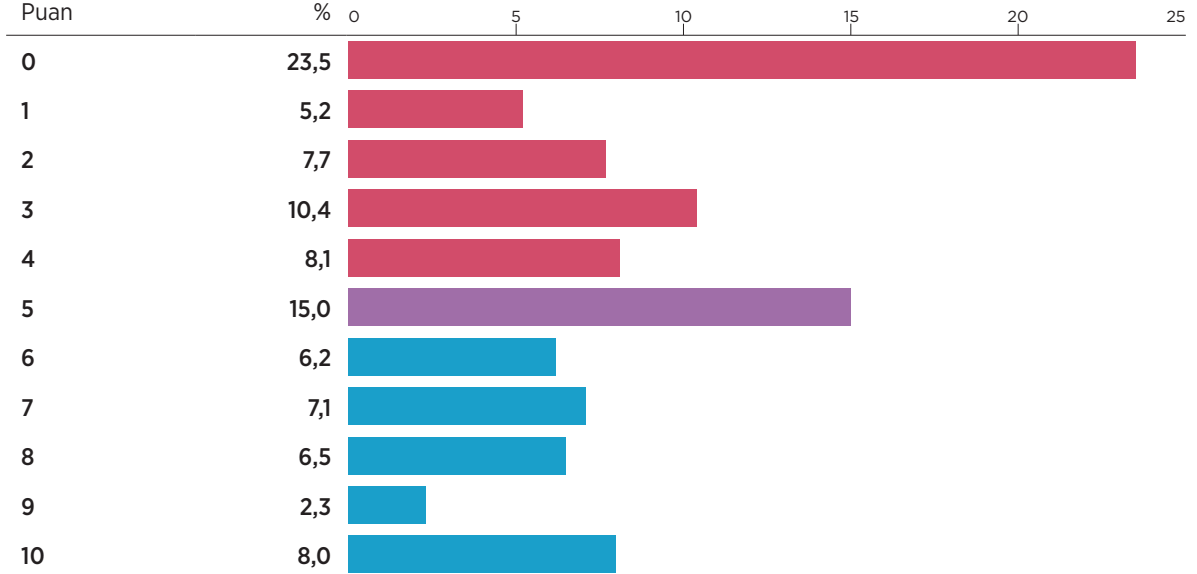
Araştırma verileri, katılımcıların büyük bir kısmının demokrasiyi önemli gördüğünü ancak demokratik işleyişe olumlu bir değerlendirme yapmadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, güvenlik kaygıları karşısında demokratik özgürlüklerin kısıtlanmasını kabul edilebilir bulanların oranının yüksek olması, toplumsal algılarda güvenlik-demokrasi dengesinin güvenlik lehine kaydığına işaret etmektedir.

Bu bulgular, akademik literatürde ele alınan demokratik gerileme ve illiberal demokrasi teorilerini Türkiye bağlamında somutlaştırarak, bu süreçlerin pratik yansımalarını anlamak adına önemli bir çerçeve sunmaktadır.

1. Honig, B. (2009) *Emergency Politics: Paradox, Law, Democracy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
2. McKeever, N. & Goodwin, M. (2021) *Anti-Immigration in the Age of Extremes: From Trump to Brexit and Beyond*. Oxford: Oxford University Press
3. Mondon, A. & Winter, A. (2020) *Reactionary Democracy: How Racism and the Populist Far Right Became Mainstream*. London: Verso Books.
4. Zakaria, F. (1997) 'The Rise of Illiberal Democracy', *Foreign Affairs*, 76(6), pp. 22-43; Levitsky, S. & Way, L. A. (2002) 'The Rise of Competitive Authoritarianism', *Journal of Democracy*, 13(2):51-65.
5. Freedom House (2024) *The Mounting Damage of Flawed Elections and Armed Conflict: Freedom in the World 2024*. Available at: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2024/mounting-damage-flawed-elections-and-armed-conflict>
6. Levitsky, S. & Ziblatt, D. (2018) *How Democracies Die*. New York: Crown Publishing Group.
7. Levitsky, S. and Ziblatt, D. (2023) *Tyranny of the Minority: Why American Democracy Reached the Breaking Point*. New York: Crown Publishing Group.
8. Bilgin, P. and Ince, B. (2015) 'Ontological (In)Security of "Included" Citizens: The Case of Early Republican Turkey (1923-1946)', Rumelili, B. (der.) *Ontological Security and Conflict Resolution: Peace Anxieties*. London: Routledge, s:37-53.
9. Özbudun, E. (2011) *The Constitutional System of Turkey: 1876 to the Present*. New York: Palgrave Macmillan.
10. Yegen, M. (2007) 'Turkish Nationalism and the Kurdish Question', *Ethnic and Racial Studies*, 30(1):119-151.
11. Gümüş, T. (2022) *Turkey's Political Leaders: Authoritarian Tendencies in a Democratic State*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
12. Somer, M. (2019) 'Turkey: The Slippery Slope from Reformist to Revolutionary Polarization and Democratic Breakdown', *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 681(1): 42-61.

Demokrasi Puanı

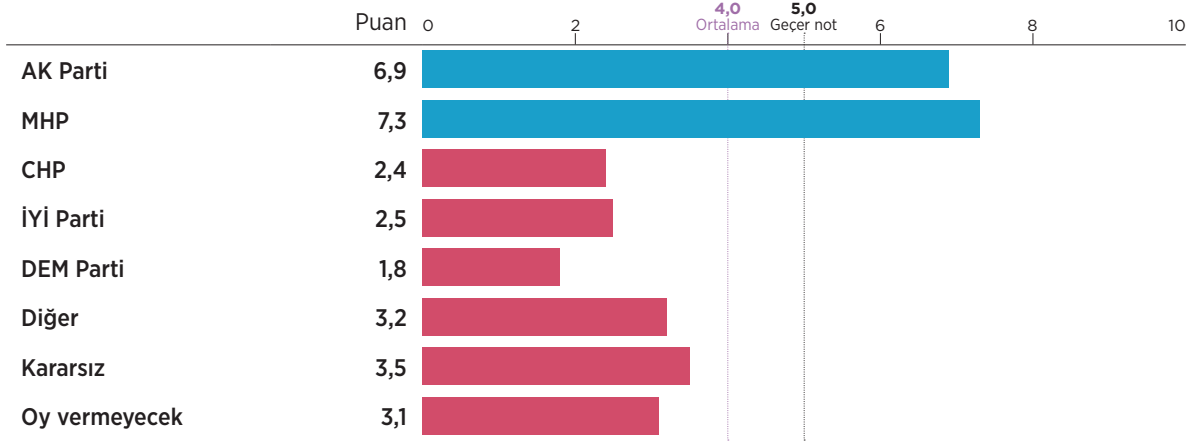
Katılımcılara Türkiye'deki demokrasiye 0 ile 10 arasında bir puan vermeleri istendiğinde demokrasinin aldığı puanların ortalaması 4 olmuştur. Türkiye demokrasisi katılımcılardan geçer not alamamıştır.

Katılımcıların dörtte biri Türkiye demokrasisine 0 puan vermiştir. 10 puan verenler yalnızca yüzde 8 iken 0'dan sonra en çok verilen puan 5'tir. Demokrasiye dair kanaatin uç değerler ve orta değer olan 5'te toplandığı görülmektedir. 5'in üstünde veren katılımcıların oranı yüzde 30 iken 5'in altında puan verenler katılımcıların yarıdan fazlasını oluşturmaktadır. Türkiye'de demokrasi sınıfta kalmış görünmektedir.

2023 yılında yaptığımız ve aynı soruyu sorduğumuz araştırma ile kıyaslandığında, 2025'te daha fazla kişi en düşük puanı (0) vermiş ve 10 puan verenlerin oranında önemli bir düşüş yaşanmıştır (%16,7'den %8'e). Bu değişim, genel olarak demokratik işleyişe olan güvenin iki yıl içinde azaldığını ve memnuniyetsizliğin arttığını göstermektedir. Öte yandan 0 verenlerin, aslında mutlak bir değerlendirme yapmaktan ziyade kendilerine Türkiye demokrasisinin durumu sorulduğunda bu vesileyle tepkisel bir kanaati net bir şekilde belirtmeyi tercih ettikleri şeklinde düşünmek daha doğru olur. Benzer bir durum, daha az oranda da olsa, tam not (10) verenler için geçerlidir. Dolayısıyla 0 ve 10 notları hariç tutularak bakıldığında notların dağılımının normal dağılıma benzediği ancak ortalamasının yine 5'in altında kaldığı söylenebilir. ^[13]

13. Ete, H. and Balta, E. (2023) 'Türkiye'de Toplum, Siyaset, Devlet İlişisine Bakmak', *Ankara Enstitüsü*. Available at: <https://www.ankaraenstitusu.org/turkiyede-toplum-siyaset-devlet-iliskisine-bakmak/>

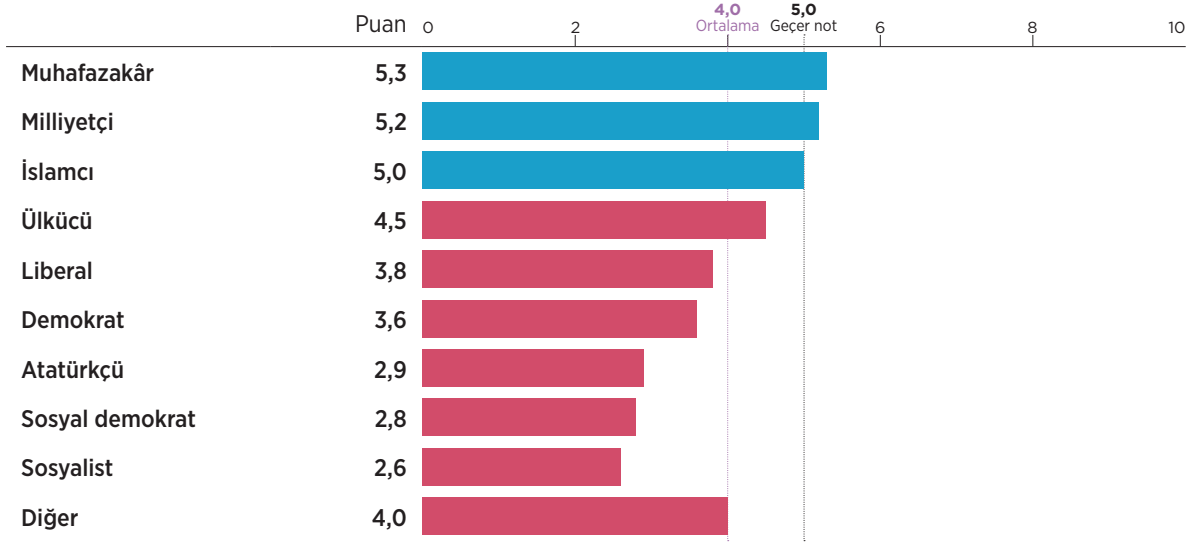

Türkiye demokrasisine 5'in üzerinde puan veren seçmen kitlesi yalnızca AK Parti (6,9) ve MHP'lilerdir (7,3). Muhalefet seçmeninde bu ortalama 2,4'e gerilemektedir. İktidar ve muhalefetin Türkiye'deki demokrasiye verdiği puanlar arasındaki uçurum parti aidiyetlerinin var olan siyasal işleyişe dair kanaatleri değiştirdiğini göstermektedir.

2023 ve 2025 yıllarında farklı parti seçmenlerinin Türkiye demokrasisine verdikleri puanlar incelendiğinde belirgin farklılıklar gözlemlenmektedir: 2023 verilerinde, AK Parti seçmenleri demokrasiyi ortalama 8,27 puanla değerlendirirken, MHP seçmenleri ise 7,68 puan vermiştir. Buna karşın, CHP, İYİ Parti ve HDP seçmenleri daha düşük puanlar ile sırasıyla 1,71, 1,42 ve 1,46 ortalamalarını göstermiştir. Bu sonuçlar, iktidar blokuna ait seçmenlerin demokrasiyi yüksek oranda olumlu algıladığını, muhalefet seçmenlerinin ise daha eleştirel bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır.

2025 verilerinde ise AK Parti seçmenlerinin demokrasi puanı 6,9'a gerilerken, MHP seçmenlerinin değerlendirmesi 7,3 puan ile en yüksek düzeyde kalmıştır. CHP ve İYİ Parti seçmenleri için puanlar sırasıyla 2,4 ve 2,5 olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca, diğer partilerin ve kararsız seçmenlerin puanları da 2023'e göre bir miktar düşüş göstermiştir.

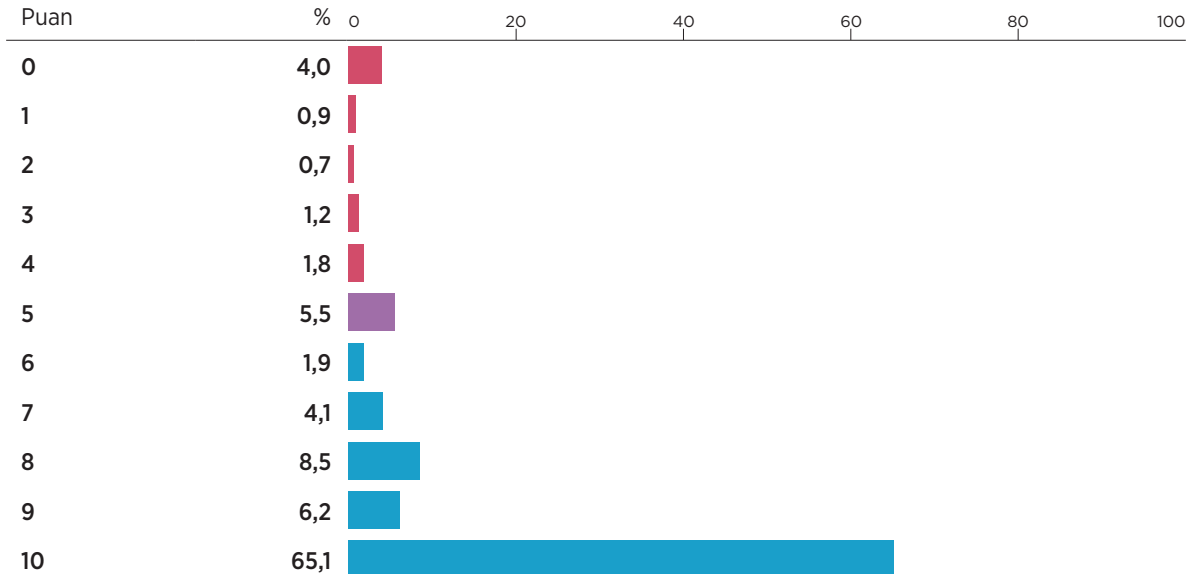
Bu karşılaştırma, iktidar seçmenlerinin demokrasiyi hala yüksek puanlarla değerlendirdiğini, ancak önceki yıla göre pozitif algılarında bir miktar düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır. Muhalefet seçmenlerinin ise demokrasiyi düşük puanlarla değerlendirmeye devam ettiği ve genel olarak memnuniyetsizliklerini koruduğu anlaşılmaktadır.

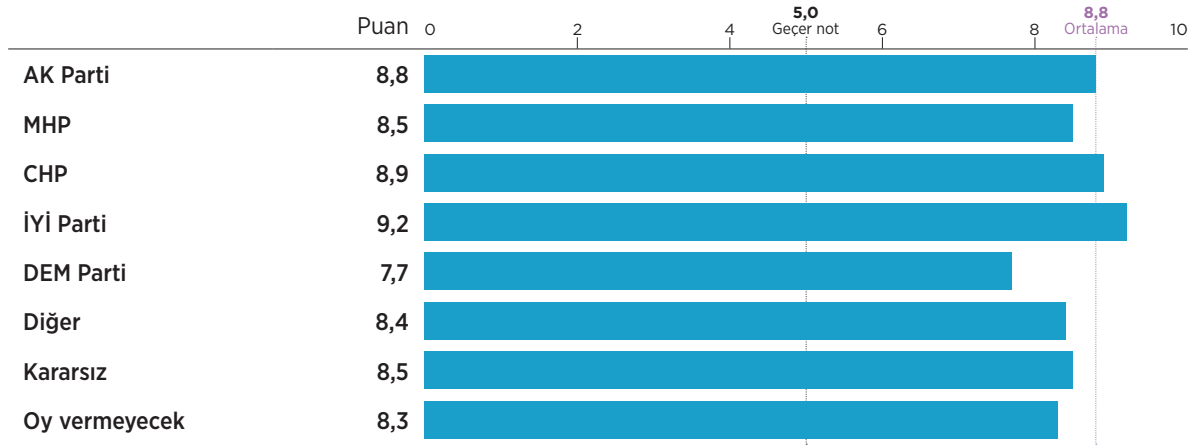
İdeolojik kimliklenmelere göre Türkiye'deki demokratik işleyişe verilen puanlarda da parti tercihlerinde olduğu gibi değişiklikler görülmektedir. Orta puan olan 5'in üzerinde kalan kimlikler muhafazakârlar (5,3), milliyetçiler (5,2) ve İslamcılar (5,0) olmuştur. Türkiye demokrasisine en düşük puanı veren kimlik grubu Sosyalistler (2,6) ve ardından Atatürkçülerdir (2,9).

Demokrasi Ne Kadar Önemli?

Katılımcılara demokrasinin Türkiye'nin geleceği için ne kadar önemli olduğunu 0 ile 10 arasında puan vermeleri istendiğinde verilen puanların ortalaması 8,6 olmuştur. Demokrasi Türkiye'nin geleceği için oldukça önemli görülmektedir.

Türkiye'nin geleceği için demokrasinin çok önemli olduğunu söyleyen ve 10 puan verenler katılımcıların yüzde 65'idir. Her on kişiden dokuzu Türkiye'nin geleceği için demokrasinin orta düzeyin üstünde önemli olduğunu düşünmektedir.

Seçmen gruplarının hepsinde demokrasinin gelecek için önemine verilen puan 8'in üzerindedir. En yüksek puanı 9,2 ile İYİ Parti seçmeni vermiş iken AK Parti, MHP ve CHP seçmeninin verdiği puanlar birbirine yakındır.

Araştırma bulguları, seçmen gruplarının demokrasinin geleceği için önemine yüksek puan verdiğini, ancak mevcut demokratik işleyişe yönelik algılarında belirgin farklılıklar olduğunu göstermektedir. Örneğin, tüm seçmen grupları arasında demokrasinin gelecekteki önemi 8 puanın üzerinde değerlendirilmiştir ve en yüksek puanı 9,2 ile İYİ Parti seçmenleri vermiştir. Buna karşın, mevcut demokrasi işleyişine yönelik puanlamada İYİ Parti seçmenleri yalnızca 2,5 puan vermiştir. Benzer şekilde, AK Parti ve MHP seçmenleri de demokrasinin gelecekteki önemini yüksek puanlarla değerlendirirken (8 puan üzeri), mevcut demokrasi işleyişine verdikleri puanlar sırasıyla 6,9 ve 7,3 düzeyindedir. CHP seçmenleri de demokrasinin geleceği için 8 puanın üzerinde bir değerlendirme yaparken, mevcut demokrasiye yalnızca 2,4 puan vermiştir.

Bu bulgular, seçmen grupları arasında demokrasinin önemine dair ortak bir değer olduğu izlenimini verse de demokrasiye yönelik algıların uygulamada farklı demokrasi anlayışları ile şekillendiğini göstermektedir. AK Parti ve MHP seçmenleri, demokrasiyi daha çok seçimler ve çoğunluk iradesinin yansıması olarak algılaması olası iken, İYİ Parti ve CHP seçmenlerinin algılarında demokratik haklar, özgürlükler ve hukukun üstünlüğü gibi unsurların öne çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durum, demokrasiyi seçimlere indirgemek ile hak ve özgürlükler arasında bir gerilim olduğunu ortaya koymaktadır.

Demokrasi ve Ulusal Güvenlik

Katılımcıların dörtte üçü demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden daha iyi olduğunu ve Türkiye'nin demokratik kurumlarını güçlendirmesi gerektiğini düşünmektedir. Ulusal güvenlik için demokratik özgürlüklerin kısıtlanabileceğini düşünenler ile bu ifadeye katılmayanlar neredeyse eşittir. Katılımcıların yarısı Batı ülkelerindeki demokratik kuralların Türkiye'de de uygulanması gerektiği kanaatinindedir.

	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Demokrasi bazı sorunlara sahip olsa bile, diğer yönetim biçimlerinden daha iyidir	70,1	9,1	14,7	6,0
Türkiye, zaman zaman istikrarsızlığa yol açsa bile, demokratik kurumlarını güçlendirmelidir	79,7	4,9	9,9	5,5
Ulusal güvenliği sağlamak için bazı demokratik özgürlükler kısıtlanabilir	44,3	6,4	43,2	6,0
Devletin güvenliği vatandaşların haklarından önce gelir	53,0	7,8	36,0	3,2
Batı ülkelerindeki tüm demokratik kurallar, Türkiye'de de uygulanmalıdır	49,3	11,7	33,2	5,7

Katılımcıların yüzde 70'i demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden daha iyi olduğunu düşünmektedir. Her beş kişiden dördü Türkiye'nin bazı sorunlara sahip olsa bile demokratik kurumlarını güçlendirmesi gerektiği kanaatinindedir. Ulusal güvenlik ile demokratik özgürlükler arasındaki dengeye katılımcıların bakış açısında ise diğer yanıtlara göre dağılım farklılaşmıştır. Ulusal güvenliği sağlamak için demokratik özgürlüklerin kısıtlanabileceğini düşünenler yüzde 44 iken bu ifadeye katılmayanlar yüzde 43'tür. Benzer şekilde devletin güvenliğinin vatandaşların haklarından önce geldiği kanaatinde olanlar katılımcıların yarısını oluşturmaktadır. Her üç kişiden biri ise vatandaşların haklarının devletin güvenliğinden önce geleceğini düşünmektedir. Batı ülkelerinde uygulanan demokratik kuralların tamamının Türkiye'de de uygulanması gerektiğini düşünenler (%49) aksi yönde fikir belirtenlerden (%33) fazladır.

“Demokrasi bazı sorunlara sahip olabilir, ancak diğer yönetim biçimlerinden daha iyidir.”

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Katılıyorum	65,4	64,8	79,2	85,3	60,8	79,2	69,7	63,7
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	10,4	9,6	4,5	0,0	13,9	9,0	11,7	10,6
Katılmıyorum	15,3	21,5	12,4	14,7	22,1	10,0	13,1	19,9
Fikrim yok	8,9	4,1	3,9	0,0	3,1	1,8	5,5	5,8

AK Parti ve MHP seçmeninin beşte üçünden fazlası demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden daha iyi olduğunu düşünürken muhalefet seçmenine göre oranlar daha düşüktür. CHP'lilerin yüzde 79'u ve İYİ Partililerin yüzde 85'si bu ifadeye katılıyorum yanıtını vermiştir. DEM Partililerin beşte üçü ifadeye katılırken beşte biri demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden daha iyi olmadığını düşünmektedir.

“Türkiye, zaman zaman istikrarsızlığa yol açsa bile, demokratik kurumlarını güçlendirmelidir.”

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Katılıyorum	82,7	87,4	80,2	91,1	74,9	86,5	76,6	69,8
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	4,8	6,2	4,0	7,1	6,2	1,9	6,2	6,7
Katılmıyorum	5,9	2,9	11,8	1,8	17,6	8,5	10,0	16,9
Fikrim yok	6,7	3,5	4,0	0,0	1,3	3,1	7,2	6,6

Tüm parti seçmenlerinde yaygın kanaat, Türkiye'nin demokratik kurumlarını güçlendirmesi gerektiği yönündedir. Bu oran en düşük DEM Parti seçmeninde iken (%75) en yüksek İYİ Partililere (%91) aittir.

“Ulusal güvenliği sağlamak için bazı demokratik özgürlükler kısıtlanabilir.”

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Katılıyorum	57,5	52,5	31,8	62,2	16,7	47,7	47,2	39,1
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	4,7	9,9	7,2	6,3	4,7	10,2	5,9	4,9
Katılmıyorum	29,8	37,6	56,0	31,5	71,4	39,5	39,8	51,8
Fikrim yok	8,0	0,0	5,0	0,0	7,2	2,6	7,1	4,1

Ulusal güvenliği sağlamak için bazı demokratik özgürlüklerin kısıtlanabileceğini düşünenler AK Parti ve MHP'de katılımcıların yarısına ulaşmaktadır. CHP ve DEM Partililerin dışında diğer seçmen gruplarında bu kanaate katılanlar yüzde 50 ve üzerinde seyrederken CHP'li seçmenin yarıdan fazlası ulusal güvenlik için bile demokratik özgürlüklerin kısıtlanamayacağını düşünmektedir.

	18-34 yaş	35-54 yaş	55 yaş ve üstü
Katılıyorum	44,4	50,8	35,4
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	7,3	6,3	5,6
Katılmıyorum	44,0	36,8	51,1
Fikrim yok	4,4	6,1	8,0

Ulusal güvenliğin sağlanması adına bazı özgürlüklerin kısıtlanabileceği algısının yaşa göre değişimine bakıldığında, özellikle gençlerde eşit bir dağılım olduğu görülmektedir. 18-34 yaş aralığındaki katılımcıların yüzde 45'i bu ifadeye katılırken yüzde 44'ü katılmamaktadır. Orta yaş grubundaki katılımcıların yarısı ulusal güvenlik için özgürlüklerin kısıtlanabileceğini düşünürken 55 yaş ve üzeri katılımcılar arasında bu kanaate katılmayanlar yüzde 52'dir.

“Devletin güvenliği vatandaşların haklarından önce gelir.”

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Katılıyorum	70,5	78,6	39,5	61,2	17,3	45,3	55,2	48,6
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	3,9	7,7	8,4	0,0	15,5	13,8	8,3	6,2
Katılmıyorum	20,9	10,2	48,7	38,8	67,2	40,7	34,0	42,2
Fikrim yok	4,7	3,5	3,4	0,0	0,0	0,3	2,5	3,0

Devletin güvenliğinin vatandaşların haklarından önce geldiğini düşünenler AK Parti ve MHP seçmeninde yüzde 70'in üzerindedir. CHP'lilerde bu oran yüzde 40'a düşerken CHP ve DEM Parti seçmeni dışındaki seçmen gruplarında bu ifadeye katılanlar katılmayanlardan fazladır.

“Batı ülkelerindeki tüm demokratik kurallar, Türkiye’de de uygulanmalıdır.”

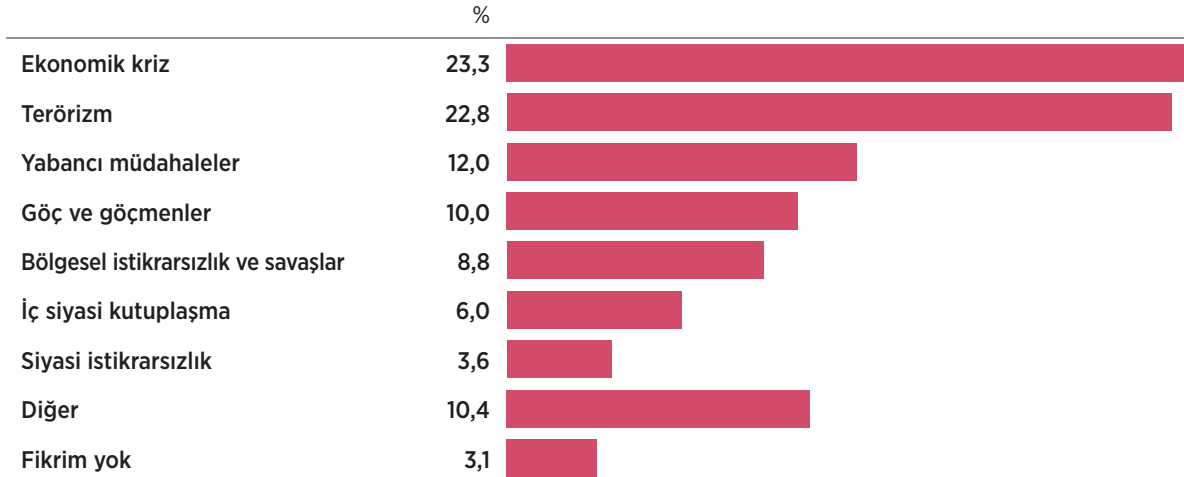
	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Katılıyorum	32,7	22,3	73,0	56,9	70,7	48,0	48,8	49,0
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	7,5	13,8	9,1	6,5	12,6	24,0	12,0	12,3
Katılmıyorum	52,6	58,1	15,4	14,9	16,7	28,0	29,4	34,8
Fikrim yok	7,2	5,8	2,5	21,7	0,0	0,0	9,9	3,9

İktidar seçmeninin yarısından fazlası Batı ülkelerindeki demokratik kuralların Türkiye’de de uygulanmasına karşı olumsuz bir tavır içindedir. Muhalefet ve iktidar eksenli ayrışmada CHP’lilerin dörtte üçü bu ifadeye katılırken İYİ Partililerde bu oran yüzde 57’dir. DEM Parti seçmeni de yüzde 71’i Batı ülkelerindeki demokratik kuralların Türkiye’de uygulanması gerektiğini düşünmektedir.

Bu değerler farklı siyasi parti seçmenlerinin demokrasi ve güvenlik algılarında belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. İktidar partisi seçmenleri demokrasiyi daha çok güvenlik ve çoğunluk iradesi ile ilişkilendirirken, muhalefet seçmenleri hak ve özgürlükler temelinde bir demokrasi anlayışını savunmaktadır. Bu durum, Türkiye’de demokrasi algısının seçimler ve haklar arasındaki gerilimle şekillendiğini ve bu gerilimin kutuplaşmayı derinleştirdiğini göstermektedir.

En Büyük Güvenlik Tehdidi

Türkiye için en büyük güvenlik tehdidi, ekonomik kriz (%23) ve terörizmdir (%23). Hiçbir yanıt yüzde 25’in üzerinde bir orana sahip değildir.

Katılımcılar ekonomik kriz ve terörizmin ardından üçüncü sırada %12 ile yabancı müdahalelerin, dördüncü sırada ise %10 ile göç ve göçmenlerin tehdit olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Yabancı müdahaleler, Türkiye toplumunda “dış düşman” anlatısını besleyen ve devletin güvenlik politikalarını meşrulaştırmada sıklıkla kullanılan bir unsurdur. Göç ve göçmenlerin tehdit olarak algılanması ise kimlik ve kültürel bütünlükle ilgili kaygıları yansıtmaktadır.

%8,8 ile bölgesel istikrarsızlık ve savaşlar, %6 ile iç siyasi kutuplaşma, %3,6 ile siyasi istikrarsızlık gibi unsurlar hem iç hem de dış tehditlerin toplum üzerindeki etkisini göstermektedir. Bölgesel istikrarsızlık, özellikle Türkiye’nin Suriye, Irak ve diğer Orta Doğu ülkeleriyle sınır komşusu olması nedeniyle doğrudan güvenlik politikalarını şekillendiren bir faktördür.

Bu bulgular, Türkiye toplumunun kendisini hem iç hem de dış tehditler karşısında sürekli bir "güvenlik arayışı" içinde hissettiğini ortaya koymaktadır. Türkiye'de ekonomik kriz ve terörizm gibi somut tehditlerin yanı sıra yabancı müdahaleler gibi algısal tehditlerin öne çıkması, toplumun kimlik ve egemenlik kaygılarını derinleştirmektedir. Bu durum, devletin güvenlik politikalarının meşruiyetini artırmakta, demokratik hak ve özgürlüklerin ikinci plana itilmesi riskini de beraberinde getirmektedir.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Ekonomik kriz	18,8	13,5	28,9	3,1	42,7	14,3	25,6	26,0
Terörizm	30,9	42,3	14,8	34,3	9,6	19,3	24,1	17,8
Yabancı müdahaleler	17,2	25,5	7,2	13,5	0,0	12,0	9,6	16,1
Göç ve göçmenler	3,3	7,7	18,9	11,2	4,5	18,6	7,7	8,7
Bölgesel istikrarsızlık ve savaşlar	11,1	2,8	5,7	26,7	5,3	9,0	12,7	6,1
İç siyasi kutuplaşma	6,6	3,4	4,3	0,0	8,2	6,1	4,9	6,9
Siyasi istikrarsızlık	1,1	0,0	5,6	0,0	7,6	4,8	4,0	3,6
Diğer	7,3	1,6	10,9	11,2	20,9	15,3	9,0	11,0
Fikrim yok	3,6	3,2	3,6	0,0	1,2	0,6	2,4	3,7

Parti aidiyetlerine göre ülkenin karşı karşıya olduğu güvenlik tehdidine dair kanaatlerde değişiklikler görülmektedir. İktidar seçmeninde en çok verilen yanıt terörizm iken CHP'lilerin yalnızca yüzde 15'i terörün güvenlik tehdidi olduğunu düşünmektedir. AK Partililerin yüzde 31'i ve MHP'lilerin yüzde 42'si terörizmi öncelikli tehdit olarak görmektedir. AK Partililer için ikinci tehdit ekonomik kriz (%19) ve yabancı müdahalelerdir (%17). Benzer şekilde MHP'lilerin yanıtlarında yüzde 14 ile ekonomik kriz ve yüzde 26 ile yabancı müdahaleler ilk üçte yer almaktadır.

Muhalefetin ana partisi olan CHP'li seçmen için öncelikli tehdit yüzde 29 ile ekonomik kriz iken ardından yüzde 19 ile göç ve göçmenler yer almıştır. İYİ Partililerin yüzde 34'ü terör ve yüzde 27'si bölgesel istikrarsızlık ve savaşları tehdit olarak görmektedir. DEM Partili seçmenden her beş kişiden ikisi ekonomik krizin en büyük güvenlik tehdidi olduğu kanaatindeyken terör diyenler yalnızca yüzde 10'dur.

	18-34 yaş	35-54 yaş	55 yaş ve üstü
Ekonomik kriz	27,7	20,2	22,1
Terörizm	18,6	25,0	24,9
Yabancı müdahaleler	9,1	13,4	13,7
Göç ve göçmenler	11,7	8,2	10,3
Bölgesel istikrarsızlık ve savaşlar	9,8	8,9	7,2
İç siyasi kutuplaşma	5,8	7,2	4,7
Siyasi istikrarsızlık	2,9	3,9	4,1
Diğer	10,6	10,3	10,3
Fikrim yok	3,7	2,9	2,7

Gençler için Türkiye'deki en büyük güvenlik tehdidi ekonomik krizdir (%28). Ardından yüzde 19 ile terörizm gelmektedir. Orta yaş ve 55 yaş üstü katılımcıların dörtte biri ise en büyük sorunu terörizm olarak görürken ikinci sırada ekonomik kriz yer almaktadır.

Göç ve Sınır Güvenliği

Katılımcıların yarısı Türkiye'de göç ve sınır güvenliği yönetiminin başarısız olduğu kanaatindedir.

	%
İyi yönetiliyor	21,7
Ne iyi ne kötü yönetiliyor	23,5
Kötü yönetiliyor	51,2
Fikrim yok	3,7

Türkiye'nin göç ve sınır güvenliğinin kötü yönetildiğini düşünenler katılımcıların yüzde 51'ini oluşturmaktadır. İyi yönetiliyor diyenler yüzde 22 iken orta düzeyde başarılı görenler yüzde 24'tür.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
İyi yönetiliyor	50,5	53,7	4,8	0,0	7,1	11,6	15,0	14,6
Ne iyi ne kötü yönetiliyor	29,0	21,2	15,0	21,7	6,7	15,6	28,8	33,0
Kötü yönetiliyor	16,0	25,1	78,7	78,3	85,1	72,2	48,7	50,6
Fikrim yok	4,5	0,0	1,5	0,0	1,1	0,6	7,5	1,8

AK Parti ve MHP'lilerin yarısı göç ve sınır güvenliğinin başarılı bir şekilde yönetildiğini düşünmektedir. Muhalefet seçmeninden her beş kişiden dördü ise tam aksine göç ve sınır güvenliğinin kötü yönetildiği kanaatindedir.

Güvenlik Endişeleri Oy İlişkisi

Her üç kişiden ikisi güvenlik endişelerinin oyunu etkileyeceğini ifade etmiştir.

	%
Hayır, etkilemez	29,1
Kararsızım	4,9
Evet, etkiler	65,9

Güvenlik endişeleri oyunuzu etkiler mi sorusuna katılımcıların yüzde 66'sı evet yanıtını verirken hayır diyenler yüzde 29'dur. Kararsız olanlar yüzde 5'tir.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Hayır, etkilemez	54,7	47,8	20,0	13,4	29,8	18,4	22,0	16,6
Kararsızım	7,9	1,7	3,0	2,1	2,5	0,4	6,2	4,2
Evet, etkiler	37,4	50,5	77,0	84,4	67,7	81,2	71,8	79,2

Güvenlik endişeleri ve oy verme davranışına parti aidiyeti açısından bakan tabloda öne çıkan en önemli sonuç, **kararsız ve oy vermeyen seçmenler arasında güvenlik endişelerinin etkili bir faktör olarak öne çıkmasıdır**. Kararsız seçmenlerin %71,8'i ve oy vermeyeceğini belirtenlerin %79,2'si, güvenlik endişelerinin oy tercihlerini etkilediğini ifade etmiştir. Bu, güvenlik politikalarının bu grupların oy davranışlarını belirleme potansiyeline işaret etmektedir ve iktidar partisi seçmenlerinden belirgin şekilde farklılık göstermektedir.

Benzer bir biçimde CHP seçmenlerinin %77'si, İYİ Parti seçmenlerinin ise %84,4'ü güvenlik endişelerinin oy tercihlerini etkilediğini ifade etmiştir. Bu, muhalefet seçmenlerinin güvenlik konularında daha hassas olduğunu ve bu endişelerin oy tercihlerine önemli ölçüde yansıdığını göstermektedir.

İktidar partisi seçmenleri arasında güvenlik endişelerinin oy tercihi üzerindeki etkisi daha sınırlı bir düzeydedir. AK Parti seçmenlerinin yalnızca %37,4'ü ve MHP seçmenlerinin %50,5'i bu faktörün tercihlerini etkilediğini belirtmiştir. Güvenlik endişeleri, iktidar blokunu destekleyen seçmenler için belirleyici bir unsur olmaktan çok, mevcut durumu destekleme eğilimini güçlendiren bir unsur olarak görülmektedir.

Bu tablo, güvenlik politikalarının seçmen davranışlarını belirlemede kritik bir rol oynadığını, ancak etkisinin parti aidiyetine göre değiştiğini göstermektedir. İktidar partisi seçmenleri için güvenlik endişeleri tercihlerinde daha sınırlı bir etkiye sahipken, muhalefet seçmenleri ve özellikle kararsız ve oy vermeyen gruplar arasında bu endişeler belirleyici bir faktördür. Bu durum, güvenlik söylemlerinin seçim stratejilerinde hem iktidar hem de muhalefet için farklı yaklaşımlar gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kararsız ve oy vermeyen seçmenler, kendi tehdit algılarına yönelik etkili söylemlerle mobilize edilebilecek potansiyele sahiptir. Bu seçmen grubunun en büyük iki tehdit algısı ise ekonomik kriz ve terördür.

	18-34 yaş	35-54 yaş	55 yaş ve üstü
Hayır, etkilemez	24,2	33,1	29,8
Kararsızım	4,1	5,3	5,6
Evet, etkiler	71,7	61,6	64,6

18-34 yaş grubundaki katılımcıların dörtte üçü için güvenlik tehdidi oy tercihlerinde önemli bir faktördür. 35-54 yaş arası katılımcılarda bu oran yüzde 62'ye düşerken, 55 yaş üstü katılımcılarda yüzde 65'tir. Güvenlik endişeleri oyunu etkiler mi sorusuna evet etkiler diyenlerin en yüksek olduğu yaş aralığı 18-34 yaştır. Buna karşın her yaş grubundan en az dört kişiden biri güvenlik endişelerinin oy tercihini değiştirmeyeceğini ifade etmiştir.

İç Güvenlik

Katılımcıların yarısı Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının ülkenin iç güvenliğini de olumlu etkilediğini düşünmektedir. Olumsuz etkiliyor diyenler katılımcıların beşte birini oluşturmaktadır.

	%
Olumlu etkiliyor	51,9
Hiçbir etkisi yok	15,9
Olumsuz etkiliyor	21,5
Kararsızım/Fikrim yok	10,7

“Sizce Türkiye’nin sınır ötesi askeri operasyonları iç güvenliği nasıl etkiliyor?” sorusuna katılımcıların yarısı olumlu, yüzde 22’si olumsuz etkisi olduğu yanıtını vermiştir. Hiçbir etkisi olmadığını düşünenler yüzde 16’dır.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Olumlu etkiliyor	71,8	72,0	32,2	40,8	17,3	62,2	52,6	45,6
Hiçbir etkisi yok	10,7	19,4	20,8	14,9	38,0	13,1	14,8	15,1
Olumsuz etkiliyor	9,9	6,1	36,2	44,4	40,5	21,7	18,3	22,7
Kararsızım/Fikrim yok	7,7	2,5	10,7	0,0	4,2	3,0	14,2	16,6

AK Parti ve MHP seçmeninin dörtte üçü sınır ötesi operasyonların iç güvenliğe olumlu etkisi olduğu kanaatindedir. CHP’lilerde bu oran yüzde 32’ye düşerken muhalefet seçmeninde yanıtlar iktidara göre daha dengeli dağılmıştır. Muhalefet seçmeninde olumsuz etkiliyor diyenler olumlu etkiliyor diyenlerden fazladır. Olumlu etkiliyor diyenlerin en düşük olduğu kesim yüzde 17 ile DEM Parti seçmenidir.

Türkiye’nin Dış Politika Yönelimi

Katılımcıların dörtte biri Türkiye’nin Avrupa Birliği ile yakın ilişki içinde olması gerektiği kanaatindedir. Ardından yüzde 24 ile Türk Dünyası ve yüzde 22 ile İslam Dünyası gelmektedir.

TABLO 6. TÜRKİYE’NİN DIŞ POLİTİKA YÖNELİMİ

	Kasım'23	Ocak'24	Temmuz'24	Ocak'25
Avrupa Birliği	21,1	25,9	17,9	25,4
Türk Dünyası	22,9	23,5	23,9	24,4
İslam Dünyası	22,8	17,8	18,0	21,5
Rusya ve Çin	11,7	11,8	11,6	9,4
ABD	4,4	3,6	5,4	5,8
Diğer/Fikrim yok	17,1	17,4	23,2	13,4

Türkiye’nin Avrupa Birliği ile yakın ilişki içinde olması gerektiğini düşünenler yüzde 25’tir. Verilen yanıtlara göre ilk üç sırada Avrupa Birliği, Türk Dünyası ve İslam Dünyası yer almaktadır. PANORAMATR verilerine göre Avrupa Birliği yanıtını verenler Temmuz 2024’ten bu yana artış göstermiştir. Avrupa Birliği’nin Türk halkını ikna etmek için özel bir politika takip etmemesine iktidarın ise Avrupa karşıtı söylemi güncel siyasal dil ya da diziler gibi kültürel öğelerle sürekli gündemde tutmasına rağmen Avrupa Birliğinin tüm araştırmalarda en önemli dış politika yönelimi olarak görülmesi önemli bir veridir. Türk Dünyası ile yakın

politik ilişkiler içinde olunması gerektiğini düşünenler benzer oranlarda kalırken İslam Dünyası yanıtını verenler de Temmuz ayına göre artış göstermiştir.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
Avrupa Birliği	10,4	10,9	40,7	54,3	46,8	22,0	26,6	22,5
Türk Dünyası	26,8	44,4	15,3	30,2	4,8	42,8	24,6	21,8
İslam Dünyası	41,7	27,4	9,8	3,1	16,1	12,0	20,0	20,5
Rusya ve Çin	8,6	7,9	14,3	0,0	3,0	12,0	8,2	8,0
ABD	4,4	3,4	5,0	0,0	16,6	3,2	5,1	12,4
Diğer	3,0	3,5	8,1	12,4	6,5	6,4	8,1	9,2
Fikrim yok	5,1	2,5	6,8	0,0	6,2	1,7	7,4	5,6

İktidar ve muhalefet ekseninde Türkiye'nin dış politika yönelimine dair bir ayrışma görülmektedir. AK Partililerde en çok verilen yanıt İslam Dünyası (%42) iken MHP'lilerde Türk Dünyası (%44) olmuştur. Muhalefet seçmeninde ise önceliğin Avrupa Birliğine verildiği görülmektedir. Tüm seçmen gruplarında en düşük puanı Amerika Birleşik Devletleri almıştır.

	Türk	Kürt/Zaza	Diğer
Avrupa Birliği	24,1	34,2	13,5
Türk Dünyası	26,9	13,8	19,2
İslam Dünyası	20,7	26,5	24,1
Rusya ve Çin	10,2	4,5	17,0
ABD	5,7	8,1	3,8
Diğer	6,8	6,1	5,7
Fikrim yok	5,6	6,9	16,7

Etnik kimliğini Türk olarak tanımlayanların yüzde 27'si Türk Dünyası, Kürt/Zaza olarak tanımlayanların ise yüzde 34'ü Avrupa Birliği ile yakın ilişki içinde olunması gerektiği kanaatindedir.

	Düşük öğrenim	Orta öğrenim	Yüksek öğrenim
Avrupa Birliği	24,0	23,1	32,1
Türk Dünyası	20,5	24,3	29,0
İslam Dünyası	31,5	21,5	10,6
Rusya ve Çin	3,5	12,0	10,2
ABD	4,9	6,3	5,8
Diğer	6,7	7,2	6,5
Fikrim yok	8,9	5,6	5,8

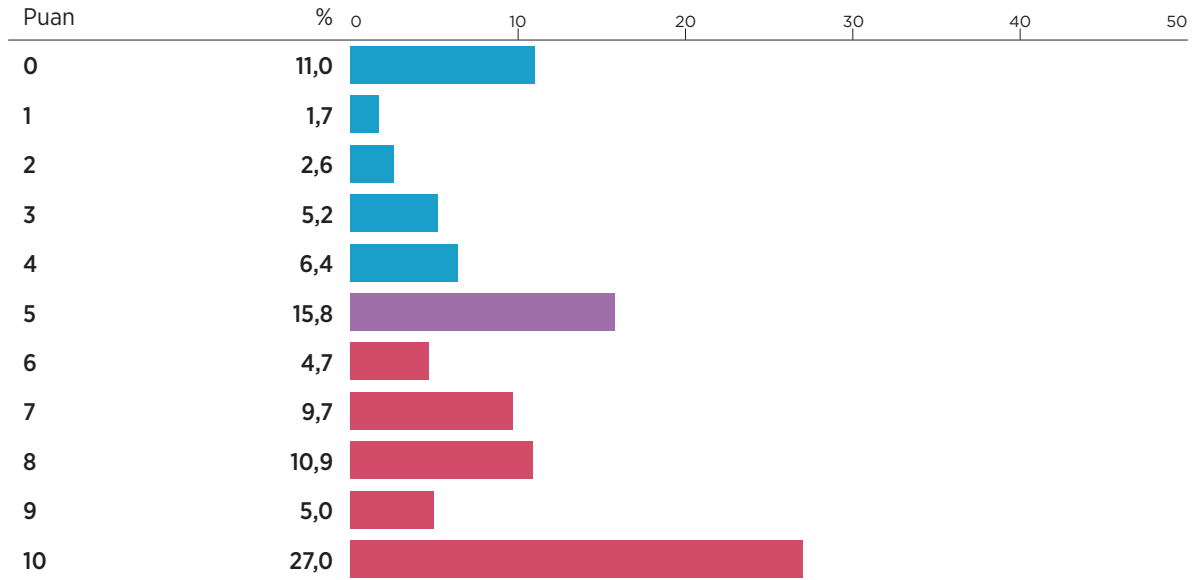
Eğitim seviyesi arttıkça Türkiye'nin dış politikada önceliği Avrupa Birliği ve Türk Dünyası'na vermesi gerektiğini düşünenlerin oranı artarken İslam Dünyası yanıtını verenler azalmaktadır.

	Atatürkçü	Demokrat	İslamcı	Liberal	Milliyetçi	Muhafazakâr	Sosyal demokrat	Sosyalist	Ülkücü	Diğer
Avrupa Birliği	33,6	43,4	9,7	34,3	17,2	15,0	44,9	35,3	9,8	28,2
Türk Dünyası	22,6	23,3	15,6	32,0	36,3	27,2	11,0	15,9	37,9	35,0
İslam Dünyası	9,2	13,7	60,7	12,1	24,6	34,3	6,6	7,4	28,2	3,8
Rusya ve Çin	12,8	3,5	3,4	2,2	7,8	13,1	7,8	15,6	9,1	4,7
ABD	8,3	5,8	2,0	9,8	3,4	4,1	13,2	8,4	5,6	0,0
Diğer	8,6	4,9	1,7	9,6	5,9	5,3	5,5	11,7	1,3	10,2
Fikrim yok	4,8	5,4	6,9	0,0	4,9	0,9	11,1	5,7	8,0	18,1

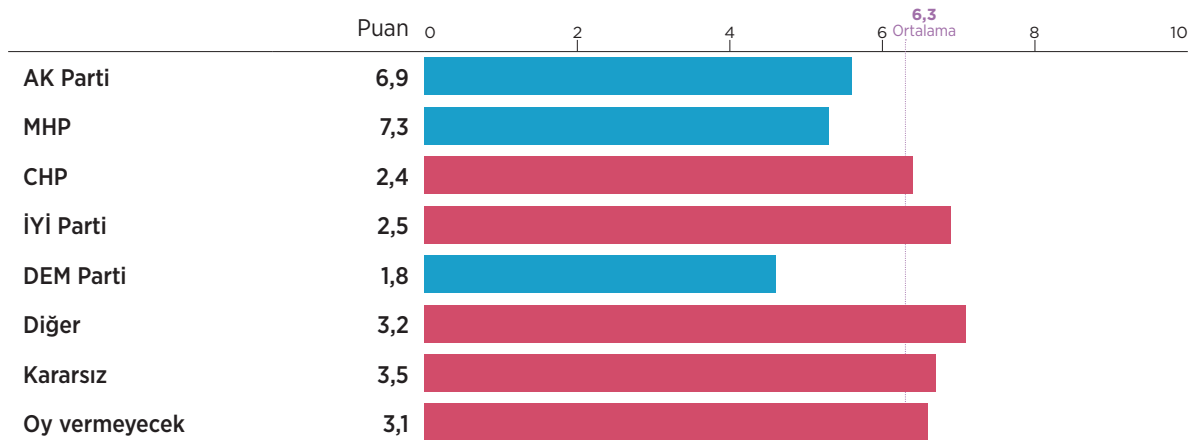
Katılımcıların kimlik tercihleri Türkiye'nin dış politika yönelimi tercihinde önemli bir değişkendir. Avrupa Birliği tercihinin yüksek olduğu kesimler sosyal demokrat, demokrat, liberal, sosyalist ve Atatürkçüler iken Türk dünyasını öncelikli görenler ülkücü ve milliyetçilerdir. İslamcılar beklendiği gibi İslam dünyası ile daha yakın ilişki kurulması gerektiğini düşünmektedir. Bu veriler, Türkiye toplumunun dış politika algılarının kimlik ve eğitim temelli bir bölünme ile şekillendiğini ve farklı toplumsal kesimlerin dış politika önceliklerinde belirgin ayrışmalar olduğunu göstermektedir. Batı yanlısı bir dış politika anlayışı seküler ve modernist gruplar arasında yaygınken, milliyetçi ve muhafazakâr seçmenler Türk ve İslam Dünyası'na daha fazla önem vermektedir. Bu durum, dış politika tercihlerini etkileyen söylemlerin farklı seçmen gruplarını mobilize etme de farklı potansiyeller taşıdığını göstermektedir.

Yabancı Güçlerin Müdahalesi

Katılımcılara yabancı güçlerin Türkiye siyasetine etkisini 0 ile 10 arasında puanlamaları istendiğinde yanıt ortalaması 6,3'tür. Bu, toplumda yabancı devletlerin siyasete müdahalesi olduğuna dair yaygın bir algıyı ortaya koymaktadır.

Yabancı güçlerin Türkiye siyasetine etkisi için en çok verilen puan 10 olmuştur (%27). Hiçbir etkisi yok diyenler yüzde 11 iken orta değer olan 5'in üzerinde puan verenler katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Her dört kişiden biri ise yabancı güçlerin Türkiye siyasetine etkisine 5'in altında not vermiştir.

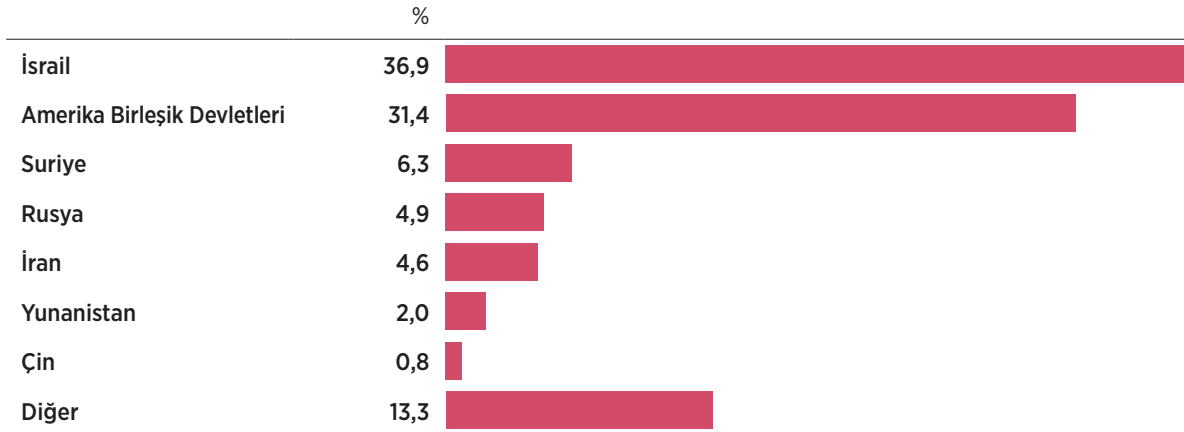

DEM Parti hariç diğer parti seçmenlerinin tamamında verilen puanlar 5'in üzerinde kalmıştır. Bu ortalama en yüksek 6,9 ile İYİ Partililere ve 6,4 ile CHP'ye aittir. Kararsızlar (6,7) ve oy vermeyeceğini belirtenler (6,6)

de yabancı güçlerin etkisini yüksek gören gruplar arasında yer almaktadır. Bu durum, kararsız ve mobilize edilmesi gereken seçmenler için güvenlik ve dış tehdit söylemlerinin etkili olabileceğini göstermektedir.

Türkiye İçin Öncelikli Tehdit

Katılımcılara hangi ülkenin Türkiye için öncelikli tehdit olduğu sorulduğunda ilk iki sırayı İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri almaktadır.

Her üç kişiden biri Türkiye için öncelikli tehditin İsrail olduğu kanaatindedir. Ardından yüzde 31 ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gelmektedir. Suriye'nin tehdit olduğunu düşünenler yüzde 6'dır.

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Kararsız	Oy vermeyecek
İsrail	42,2	47,3	35,5	20,4	26,2	35,9	40,5	29,9
Amerika Birleşik Devletleri	30,4	33,9	32,6	46,3	25,7	34,0	30,6	27,2
Suriye	2,1	0,8	8,6	2,7	18,1	6,8	4,2	12,2
Rusya	4,7	5,5	4,9	0,0	0,8	7,6	2,2	10,3
İran	5,6	6,1	5,3	0,0	4,8	9,6	2,1	3,9
Yunanistan	2,2	0,0	1,6	0,0	3,7	0,7	2,7	1,2
Çin	1,8	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3	1,0
Diğer	10,9	6,4	10,9	30,6	20,7	5,4	17,3	14,4

İYİ Parti hariç tüm seçmen gruplarında Türkiye için en büyük tehdidin İsrail olduğu düşüncesi yaygındır. İYİ Partililerde ise ABD diyenler İsrail diyenlere göre fazladır.

	Türk	Kürt/Zaza	Diğer
İsrail	36,6	35,0	46,0
Amerika Birleşik Devletleri	33,7	24,2	26,3
Suriye	6,5	6,7	1,6
Rusya	5,4	4,0	2,2
İran	4,0	7,0	8,1
Yunanistan	1,8	3,3	1,5
Çin	0,6	2,2	0,0
Diğer	11,4	17,7	14,3

Kürt/Zazaların yüzde 35'i İsrail'i öncelikli tehdit olarak görürken Türklerde en yüksek payı yine İsrail (%37) ve Amerika Birleşik Devletleri (%34) almaktadır.

Bu veriler, Türkiye'de dış tehdit algılarının toplumsal bölünmeler ve kimliklerle nasıl ilişkilendiğini açıkça göstermektedir. Türkiye toplumu genel olarak yabancı güçlerin siyasette etkili olduğunu düşünmekte ve küresel güçlere karşı güçlü bir güvensizlik hissetmektedir. Bu durum, dış politikanın iç politikada nasıl önemli bir mobilizasyon aracı haline gelebildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, dış tehdit algıları, Türkiye'de yalnızca uluslararası ilişkiler bağlamında değil, aynı zamanda iç politikada kutuplaşma, mobilizasyon ve kimlik siyasetinin önemli bir unsuru olarak değerlendirilmelidir. Dış politika söylemleri hem seçmen davranışlarında hem de toplumun genel siyasi tutumlarında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Genel Değerlendirme

Bu araştırmanın bulguları Türkiye'de güvenlik ve demokrasi arasındaki ilişkiye dair önemli ipuçları sunmaktadır. Türkiye'deki seçmenlerin demokrasi ve güvenlik algıları, siyasi parti tercihlerinden toplumsal kimliklere kadar geniş bir yelpazede farklılık göstermekte, bu da ülkedeki siyasal kutuplaşmanın derinliğine işaret etmektedir.

Araştırma sonuçları, Türkiye'de güvenlik kaygılarının hem demokratik işleyişi şekillendirdiğini hem de seçmen davranışlarında etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu demokrasinin gelecekte önemli olduğunu belirtirken, mevcut demokratik işleyişe dair memnuniyet oranları düşüktür. Ancak, demokrasiye verilen puanlardaki farklılıklar, iktidar ve muhalefet seçmenlerinin demokrasiye yönelik algılarında belirgin bir ayrışma olduğunu göstermektedir. İktidar bloku seçmenleri demokrasinin işleyişinden yüksek düzeyde memnunken, muhalif seçmenler yüksek düzeyde memnuniyetsizdir. Bu durum ortalama verilerin herhangi bir şey ifade etmediği derin bir kutuplaşmayı işaret etmektedir.

Bunun yanı sıra bu iki seçmen grubu arasındaki demokrasi algısı da son derece farklıdır. AK Parti ve MHP seçmeninde yüzde 70'in üzerinde bir oran devletin güvenliğinin vatandaşların haklarından önce geldiğine inanmaktadır.

Güvenlik eksenli politikalar, Türkiye'nin siyasi gündeminde merkezi bir yer tutarken, bu politikalar farklı seçmen gruplarını farklı şekillerde etkilemektedir. İktidar bloku seçmenlerinde güvenlik kaygılarının oy tercihlerine etkisi sınırlı görünmekte, ancak muhalefet seçmenleri ve özellikle kararsızlar ile oy vermeyenler arasında bu etkiler oldukça belirgin hale gelmektedir. Bu iki seçmen blokunun ana güvenlik kaygıları ekonomik kriz ve terördür.

Tam da bu durum güvenlik odaklı siyaset yapma biçimlerinin hem iktidar hem de muhalefet için farklı stratejik anlamlar taşıdığını göstermektedir. İktidar bloku seçmeninin güvenlik için demokrasinin askıya alınabileceğini söylemesi ama öte yandan güvenlik kaygıları üzerinden oy vermeyeceğini belirtmesi bu araştırmanın en ilginç bulgularından biridir. AK Parti ve MHP seçmenlerinin güvenlik politikalarının oy tercihlerinde daha az belirleyici olması, bu seçmenlerin halihazırda iktidarın güvenlik söylemini ve politikalarını içselleştirdiğini gösteriyor olabilir. Güvenlik söylemleri bu seçmenler için bir tehdit algısından ziyade mevcut düzenin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu durum, iktidarın güvenlik söylemlerinin bu gruplarda zaten yerleşik bir güven duygusu oluşturduğunu düşündürmektedir.

Öte yandan muhalefet seçmenleri ve kararsız gruplar arasında güvenlik endişelerinin oy tercihlerinde daha belirgin olması, mevcut hükümetin güvenlik politikalarına olan güvensizlik ve bu politikaların etkisiz olduğu algısından kaynaklanabilir.

Dış tehdit algıları ise kimlik siyasetinin ve toplumsal bölünmelerin bir yansıması olarak dikkat çekmektedir. İsrail ve ABD gibi ülkeler en büyük tehdit olarak algılanırken, bu tehdit algısında iktidar ve muhalefet partisi seçmenleri arasında neredeyse bir örtüşme vardır. Bu durum, dış politika söylemlerinin iç politika da ne kadar etkili olduğunu ortaya koymakta ve güvenlik-demokrasi dengesindeki gerilimin dış politika ile de bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde güvenlik kaygılarını dengeleyecek, bireysel hakları ve toplumsal uzlaşmayı merkeze alan bir siyaset anlayışına ihtiyaç duyduğu göstermektedir. Bu bağlamda, araştırma hem akademik literatür hem de politika yapımcılar için önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Güvenlik politikalarının toplumu farklı şekillerde etkilediği, kimliklerin ve siyasi aidiyetlerin güvenlik algılarını keskin bir şekilde belirlediği bu bağlamda, kapsayıcı ve uzlaşmacı bir güvenlik-demokrasi dengesi kurulması önemlidir. Bu tür bir denge hem toplumsal kutuplaşmayı azaltabilir hem de demokratikleşme sürecine katkı sunabilir.

A